

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

2021/2022

**REALIZÁCIA ZMIEN V OBSAHU TEORETICKÉHO
A PRAKTICKÉHO VZDELÁVANIA V ZÁVISLOSTI
OD POTRIEB ŽIAKOV A NASTAVENIE SYSTÉMU
OPATRENÍ NA PODPORU VZDELÁVANIA ŽIAKOV, KTORÍ
NEMALI VYTVORENÉ PODMIENKY NA DIŠTANČNÉ
VZDELÁVANIE V STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE**
SPRÁVA Z TEMATICKEJ INŠPEKCIE

**KRITICKÝ
PRIATEĽ ŠKÔL
A ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ**

Realizácia zmien v obsahu teoretického a praktického vzdelávania v závislosti od potrieb žiakov a nastavenie systému opatrení na podporu vzdelávania žiakov, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v strednej odbornej škole

TEMATICKÁ SPRÁVA

PhDr. Ľubomíra Tudíková
Ing. Adriana Vykydalová
Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská
PaedDr. Monika Ružeková, PhD.

OBSAH

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH	4
2 HLAVNÉ ZISTENIA.....	5
2.1 Realizácia diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po návrate k prezenčnej výučbe a jej výsledky	5
2.2 Údaje o počte žiakov, ktorí neprospeli z dôvodu neúčasti na dištančnom vzdelávaní	7
2.3 Úprava školského vzdelávacieho programu (ŠkVP).....	8
2.4 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory žiakom, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie	9
2.5 Zistenia z priameho pozorovania vyučovacieho procesu.....	10
2.6 Efektívnosť nastaveného systému podporných opatrení	20
2.7 Iné zistenia.....	21
3 ZÁVERY	21
4 ODPORÚČANIA A PODNETY	22
4.1 Odporúčania na úrovni škôl	22
4.2 Odporúčania pre zriaďovateľov.....	23
4.3 Odporúčania na úrovni systému	23
5 ZOZNAMY	24
5.1 Grafy	24
5.2 Tabuľky	24

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť, aké úpravy v obsahu vzdelávania vo vzťahu k štátnemu vzdelávaciemu programu (ŠVP) realizovali stredné odborné školy, aby zabezpečili nadväznosť vzdelávania v dôsledku neplnohodnotného dištančného vzdelávania spôsobeného pandémiou COVID-19. Tematická inšpekcia sa taktiež zameriavala na systém podporných opatrení, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie v strednej odbornej škole. Predmetná školská inšpekcia sledovala cieľ prostredníctvom rozhovoru s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a učiteľmi, dotazníkmi zadávanými učiteľom a žiakom, pozorovaním priameho vyučovacieho procesu a kontrolou pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy.

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH

Kontrolovaných bolo 20 stredných odborných škôl (SOŠ), z nich 1 škola s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. Z celkového počtu bolo 19 štátnych škôl a 1 cirkevná SOŠ (Tabuľka 1).

TABUĽKA 1 Základné údaje o kontrovaných školách

Počet kontrolovaných škôl		20
Vyučovací jazyk škôl	slovenský	19
	slovenský – maďarský	1
Zriaďovateľ	štátne školy	19
	cirkevné školy	1

V sledovaných SOŠ sa v aktuálnom školskom roku vzdelávalo 4 964 žiakov v študijných (ŠO) a učebných odboroch (UO), z nich 480 žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ) a 103 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia/marginalizovanej rómskej komunity (SZP/MRK). Kontrolovaných bolo **43 študijných odborov** (ŠO), z nich najpočetnejšie boli zastúpené 6317 M obchodná akadémia, 2381 M strojárstvo, 2697 K mechanik elektrotechnik, 2682 K mechanik počítačových sietí. V **19 učebných odboroch** (UO) boli najčastejšie zastúpené 6456 H kaderník, 2487 H 01/02 autoopravár – mechanik/elektrikár, 6445 H kuchár.

V školskom roku 2020/2021 sa z celkového počtu žiakov **dištančného vyučovania (DV) nezúčastňovalo 3,5 %**, z nich so zdravotným znevýhodnením bolo 72 žiakov a 28 žiakov bolo zo SZP/MRK. V **ŠO** sa vzdelávalo 3 983 žiakov, z nich sa nezúčastňovalo dištančnej výučby **2,4 % žiakov**. V **UO** sa vzdelávalo 981 žiakov a DV sa nezúčastňovalo až **7,7 %**, z nich väčší podiel mali žiaci zo SZP/MRK (Tabuľka 2).

TABUĽKA 2 Údaje o žiakoch stredných odborných škôl v aktuálnom školskom roku

Vzdelávací program	Celkový počet žiakov	z nich počet žiakov so ZZ	z nich počet žiakov zo SZP /MRK	Počet žiakov, ktorí sa v šk. r. 2020/2021 nezúčastňovali DV	z nich počet žiakov so ZZ	z nich počet žiakov zo SZP /MRK
študijné odbory	3 983	361	11	98	50	1
učebné odbory	981	119	92	76	22	27
celkovo	4 964	480	103	174	72	28

Vo vybraných 20 subjektoch pôsobilo 577 pedagogických zamestnancov, z nich 454 učiteľov a 123 majstrov odbornej výchovy (MOV). Odborných zamestnancov bolo 12, z nich 4 školskí špeciálni pedagógovia, 5 školských psychológov a 3 sociálni pedagógovia (Tabuľka 3).

TABUĽKA 3 Počty pedagogických a odborných zamestnancov

Pedagogickí a odborní zamestnanci	počet
učiteľ	454
majster odbornej výchovy	123
školský špeciálny pedagóg	4
školský psychológ	5
sociálny pedagóg	3

Dotazníky zamerané na poskytovanie podpory žiakom a pedagógom boli zadané 399 pedagogickým zamestnancom a 1 156 žiakom, z toho bolo 910 žiakov ŠO a 246 žiakov UO (*Tabuľka 4*).

TABUĽKA 4 Počty respondentov

Respondenti	počet
pedagogickí a odborní zamestnanci	399
žiaci	1 156

2 HLAVNÉ ZISTENIA

2.1 Realizácia diagnostiky vedomostí a zručností žiakov po návrate k prezenčnej výučbe a jej výsledky

Materiály o pedagogickej diagnostike stavu vedomostí a zručností žiakov po návrate k prezenčnej výučbe predložilo 16 (80 %) kontrolovaných subjektov. Cieľom diagnostiky bolo zistiť mieru osvojenia učiva počas dištančného vyučovania a identifikovať nedostatky súvisiace s problémami v učení sa žiakov. V niektorých školách sa diagnostika vedomostí uskutočňovala priebežne v rámci synchrónnej online výučby, v ostatných počas adaptačného obdobia. V štyroch školách¹ riaditelia nepredložili materiály dokladujúce vykonávanie takejto diagnostiky.

Učitelia v dotazníkoch uvádzali rôzne **spôsoby** vykonávania **diagnostiky** (*Graf 1*). V najväčšej miere sa zamerali na rozhovory so žiakmi (84,5 %). Viac ako dve tretiny pedagógov sa zameralo na sledovanie výkonu žiakov a ich pripravenosť na vyučovanie, testovanie a ústne skúšanie. Mieru osvojenia vedomostí takmer polovica overovala i komplexnými úlohami a prezentáciou produktov žiackych prác, pričom ale dostupnú ponuku testov Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) využívali najmenej.

¹ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Na lúkach 18, Levice; Stredná odborná škola techniky a mechanizácie - Műzsaki és Gépi Szakközépiskola, Ulica 1. mája 1, Hurbanovo; Stredná odborná škola technická Nová 5245/9, Piešťany; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Osvety 17, Nová Baňa

GRAF 1 Spôsoby vykonávania diagnostiky

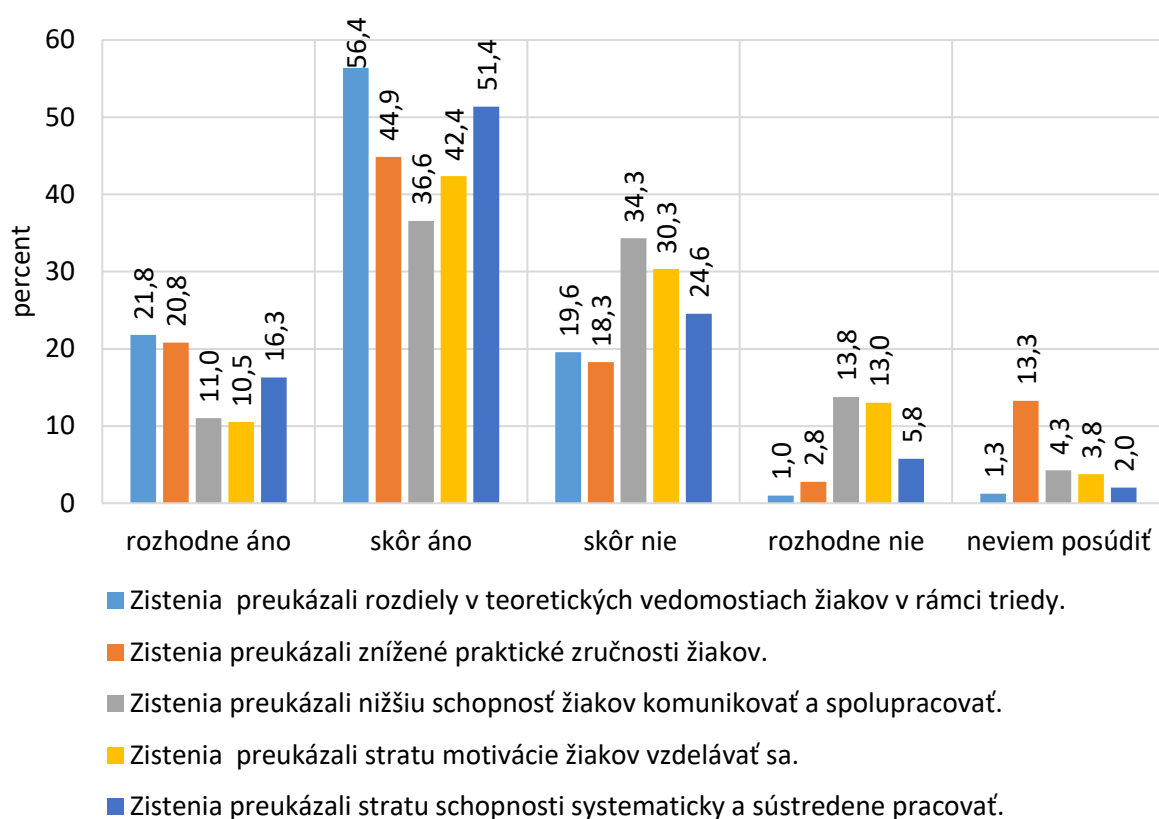
Štátna školská inšpekcia vo svojich sledovaniach sústredila pozornosť na mieru osvojenia učiva v predmetoch vzdelávacích oblastí Jazyk a komunikácia, v predmetoch odborného teoretického vzdelávania a predmetoch praktickej prípravy. V 8 subjektoch (40 %) analýza zistení po návrate k prezenčnej výučbe preukázala, že miera osvojenia vedomostí a zručností **žiacov zodpovedala ich** schopnostiam a zručnostiam a zistené nedostatky **nemali vplyv** na kontinuitu ich vzdelávania. V 9 školách² zistené nedostatky vo vedomostiach **mohli mať negatívny** vplyv na kontinuitu vzdelávania žiakov, pretože miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov **bola nižšia**. V 1 SOŠ³ diagnostika preukázala nedostatky vo vedomostiach a zručnostiach žiakov, ktoré by mali **negatívny dopad na kontinuitu** ich ďalšieho vzdelávania **v predmetoch praktického vzdelávania**.

Z dotazníkov zadaných pedagógom vyplynuli rôzne nedostatky, pričom školy najčastejšie identifikovali **nedostatky v teoretických vedomostiach (78,2 %) i znížené praktické zručnosti žiakov (65,7 %)** v rámci triedy (Graf 2). Súčasne viac ako dve tretiny pedagógov uviedlo, že žiaci strácali schopnosť systematicky a sústredene pracovať (67,6 %). Podľa takmer polovice opýtaných zistenia z pedagogickej diagnostiky preukázali i stratu motivácie vzdelávať sa počas dištančnej výučby (52,9 %).

² Obchodná akadémia, Komenského 3425/18, Trebišov; Stredná odborná škola sv. Cyrila a Metoda, Tehliarska 2, Michalovce; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Osvety 17, Nová Baňa; Stredná odborná škola techniky a služieb, Laskomerského 3, Brezno; Stredná odborná škola elektrotechnická ako organizačná zložka Spojenej školy, Zvolenská cesta 18, Banská Bystrica; Stredná odborná škola, Sládkovičova 2723/120, Snina; Stredná priemyselná škola strojnícka, Fajnorovo nábrežie 5, Bratislava-Nové Mesto; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín; Stredná odborná škola elektrotechnická, Komenského 50, Žilina (v oblasti teoretického odborného vzdelávania)

³ Stredná odborná škola elektrotechnická, Komenského 50, Žilina

GRAF 2 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania

2.2 Údaje o počte žiakov, ktorí neprospeli z dôvodu neúčasti na dištančnom vzdelávaní

Z hľadiska počtu neprospievajúcich žiakov možno uviesť, že v čase prezenčného vyučovania v školskom roku 2018/2019 spolu **neprospelo 359 žiakov**, a to 237 žiakov ŠO (21 so ZZ, ani jeden zo SZP/MRK); v UO neprospelo 122 žiakov (14 so ZZ a 20 zo SZP/MRK). Po skončení dištančného vzdelávania na konci školského roka 2020/2021 bol zaznamenaný pokles a neprospelo celkovo o 111 žiakov menej; 179 žiakov ŠO (25 so ZZ, 1 zo SZP/MRK); v UO neprospelo 69 žiakov (7 so ZZ a 8 zo SZP/MRK) (Tabuľka 6).

TABUĽKA 5 Údaje o neprospievajúcich žiakoch

Vzdelávací program	na konci školského roka 2018/2019			na konci školského roka 2020/2021		
	počet žiakov	z nich ZZ	z nich SZP/MRK	počet žiakov	z nich ZZ	z nich SZP/MRK
ŠO	237	21	0	179	25	1
UO	122	14	20	69	7	8
celkovo	359	35	20	248	32	9

Počet neprospievajúcich žiakov po dištančnom vzdelávaní v šk. r. 2020/2021 oproti šk. r. 2018/2019 **klesol**. Učitelia ako dôvody možného neprospievania žiakov po dištančnej výučbe v rozhovoroch uvádzali neúčast na dištančnom vzdelávaní, dlhodobý nezáujem vzdelávať sa, pasívny prístup k plneniu zadaných úloh alebo neprítomnosť na prezenčnom vyučovaní po skončení dištančného vzdelávania. Z celkového počtu žiakov ŠO, ktorí sa nezúčastňovali dištančného vzdelávania neprospelo 76,5 % (75 žiakov). V UO z celkového počtu nezúčastňujúcich sa dištančného vzdelávania neprospelo 39,5 % (30 žiaci). Ani v jednom vzdelávacom programe sa nepotvrdilo, že by výlučne dištančné vzdelávanie negatívne ovplyvnilo prospech týchto žiakov a stali sa menej úspešnými

vo vzdelávaní. Na ich neprospechu sa podľa vyjadrenia pedagógov odráža viacero faktorov uvedených vyššie.

2.3 Úprava školského vzdelávacieho programu (ŠkVP)

Napriek tomu, že podľa takmer troch štvrtín pedagógov žiaci preukázali rozdiely v teoretických vedomostiach ako i praktických zručnostiach, len 3 SOŠ⁴ **revidovali úpravou školské vzdelávacie programy (ŠkVP)** s cieľom zabezpečiť nadväznosť vzdelávania. Úprava sa týkala 7 ŠO (2679 K mechanik mechatronik, 2682 K mechanik počítačových sietí, 2697 K mechanik elektrotechnik, 2387 M mechatronika, 2381 M strojárstvo, 3918 M technické lýceum, 2675 M elektrotechnika) a spočívala v modifikácii učebných osnov predmetov odborný výcvik, anglický jazyk, odborný cudzí jazyk, matematika, merania v silnoprúdovej technike (presuny učiva do vyšších ročníkov). V uvedených školách sa objavili aj zmeny v učebných plánoch (UP) zvýšením dotácie hodín (v 3 ŠO bola pridaná 1 hodina strojárkej konštrukcie v 3. a 4. ročníku a v 1 ŠO mechatronika pridali 1 hodinu matematiky v 3. ročníku). V UO nebol rozšírený obsahový ani výkonový štandard.

Po návrate žiakov k prezenčnej výučbe si zmenu vyžadovala aj **organizácia výchovno-vzdelávací procesu**. 2 SOŠ⁵ pre školský rok 2021/2022 upravili organizáciu vyučovania v ŠO a UO a v záujme uplatňovania medzipredmetových vzťahov zaradili blokové vyučovanie v odborných predmetoch. 1 SOŠ⁶ sa zamerala na organizovanie tematických dní, workshopov, exkurzií a besied a 2 školy⁷ organizovali pre svojich žiakov Letnú školu na zmiernenie dopadov dištančného vzdelávania. **17 SOŠ nerealizovalo úpravy v organizácii vyučovania**. 7 SOŠ upravilo vlastné kritériá hodnotenia a klasifikácie, posilnili najmä nástroje hodnotenia, ktoré mali formatívny charakter a ocenili akýkoľvek pokrok žiaka. V 5 školách⁸ sa uskutočnila zmena v hodnotení predmetov, v ktorých nebolo možné žiaka ohodnotiť relevantným stupňom klasifikácie (telesná a športová výchova, odborná prax, ročníkový projekt), žiaci boli hodnotení „absolvoval/a“. 8 škôl pre školský rok 2021/2022 nemienlo nastavený **systém hodnotenia a klasifikácie žiakov** v jednotlivých predmetoch.

Všetky SOŠ realizovali dištančné vzdelávanie podľa rozvrhov platných počas prezenčnej výučby. V prípade, že žiaci počas dištančného vzdelávania nemali k dispozícii prostriedky informačných a komunikačných technológií, školy im ich zapožičiavali. 2 školy⁹ spolupracovali s komunitnými centrami za pomoci ktorých sa im podarilo žiakov zapojiť do dištančného vzdelávania. 9 SOŠ organizovalo laboratórne cvičenia, merania a odborný výcvik v malých skupinách žiakov formou 5+1 v priestoroch školských dielní, v školských laboratóriách a odborných učebniach. Odborný výcvik realizovali žiaci aj vo firmách, pokiaľ to dovoľovala pandemická situácia.

Zmeny ŠkVP spočívajúce v úprave UP jednotlivých ŠO boli s výnimkou jednej školy¹⁰ **prerokované** a odsúhlasené na zasadnutí pedagogickej rady a zaznamenané v ŠkVP avšak neboli prerokované

⁴ Stredná priemyselná škola strojnícka, Fajnorovo nábrežie 5, Bratislava; Stredná odborná škola elektrotechnická, Zvolenská cesta 18, Banská Bystrica ako organizačná zložka Spojenej školy, Školská 7, Banská Bystrica; Stredná odborná škola elektrotechnická, Komenského 50, Žilina

⁵ Stredná odborná škola elektrotechnická, Komenského 50, Žilina; Stredná odborná škola elektrotechnická, Zvolenská cesta 18, Banská Bystrica ako organizačná zložka Spojenej školy, Školská 7, Banská Bystrica

⁶ Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín

⁷ Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Z. Kodálya 765, Galanta

⁸ Stredná priemyselná škola strojnícka, Fajnorovo nábrežie 5, Bratislava; Stredná odborná škola, Rastislavova 332, Nováky; Stredná odborná škola techniky a služieb, Laskomerského 3, Brezno; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Osvety 17, Nová Baňa; Obchodná akadémia, Komenského 3425/18, Trebišov

⁹ Stredná odborná škola beauty služieb, Račianska 105, Bratislava; Stredná odborná škola techniky a služieb, Laskomerského 3, Brezno

¹⁰ Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín

so zástupcami zamestnávateľov ani profesijnou organizáciou¹¹, okrem jedného odboru 2697 K mechanik elektrotechnik, kde boli uskutočnené zmeny v spolupráci so zamestnávateľom v systéme duálneho vzdelávania.

2.4 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory žiakom, ktorí nemali vytvorené podmienky na dištančné vzdelávanie

Štátna školská inšpekcia sledovala vypracovanie a zameranie podporných opatrení v štyroch oblastiach, a to podpora učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách; podpora wellbeingu všetkých žiakov; podpora žiakov v čase mimo vyučovania; skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov, pričom túto podporu deklarovalo **dve tretiny škôl** (Tabuľka 7).

Z rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, pedagogickými zamestnancami a z komparácie analýz pedagogickej dokumentácie škôl bolo zistené, že 5 sledovaných SOŠ vypracovalo **ucelený a premyslený systém opatrení**, ktorý obsahoval opatrenia na poskytovanie podpory **ohrozeným skupinám žiakov**, t. j. žiakom, ktorí sa nezúčastňovali dištančného vzdelávania z rôznych objektívnych dôvodov.

TABUĽKA 6 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov

Zameranie podporných opatrení	Počet škôl
Opatrenia na podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách	12
Opatrenia na podporu wellbeingu všetkých žiakov	12
Opatrenia na podporu žiakov v čase mimo vyučovania	6
Opatrenia na skvalitnenie práce a vzdelávanie pedagogických zamestnancov	7

Najviac zo sledovaných škôl (12) sa zameralo na podporu **učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách** a **podpore wellbeingu všetkých žiakov**. Zistenia z pozorovania priameho vyučovacieho procesu potvrdili, že skoro na všetkých sledovaných hodinách učitelia vytvárali pre edukáciu žiakov bezpečné prostredie a atmosféra triedy bola pozitívna. Avšak v dotazníkoch len polovica žiakov (57,6 %) potvrdila, že ich vyučovanie baví a na hodinách sa cítili bezpečne. Skoro tretina (32,4 %) žiakov sa vyjadrila, že nie.

Na podporu žiakov na vyučovacích hodinách sa zameralo 12 škôl, čo len čiastočne potvrdili výsledky dotazníkového prieskumu. Takmer tri štvrtiny (73,2 %) žiakov sa vyjadrili, že za správnu odpoveď ich učitelia chvália. Len polovica žiakov (52,6 %) sa vyjadrila, že im učitelia vysvetlia chyby a dajú im príležitosť opravy. Polovica opýtaných žiakov (51 %) pripisovala problémy s učením sa tomu, že sa v minulom školskom roku počas domáceho vzdelávania nezapájali do vyučovania.

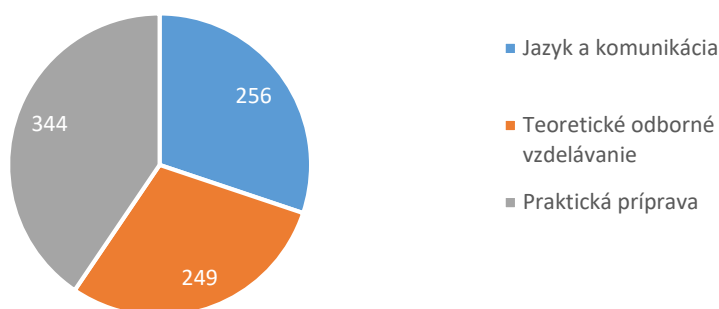
Školy (7) sa zameriavali aj na skvalitnenie práce a **vzdelávanie pedagogických zamestnancov**. Z opýtaných učiteľov dve tretiny (63,2 %) v dotazníku uviedli, že sa zúčastnili v ostatných dvoch rokoch vzdelávania zameraného na rozvíjanie osvojených a získavanie nových profesijných kompetencií. Prekvapujúco piati pedagógovia (1,3 %) nevedeli, či sa takéhoto vzdelávania zúčastnili. Iba 6 škôl uvádzalo, že sa zamerali na podporu žiakov v čase mimo vyučovania (doučovanie, konzultácie a pod.), čo potvrdilo dotazníkovým prieskumom veľmi malé percento žiakov (6,8 %).

¹¹ Stredná priemyselná škola strojníka, Fajnorovo nábrežie 5, Bratislava; Stredná odborná škola elektrotechnická, Komenského 50, Žilina; Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín

2.5 Zistenia z priameho pozorovania vyučovacieho procesu

Výchovno-vzdelávací proces bol posudzovaný v sledovaných subjektoch prostredníctvom priameho pozorovania vyučovacieho procesu. Školskí inšpektori vykonali pozorovania na 849 hodinách v predmetoch vzdelávacích oblastí Jazyk a komunikácia, Teoretické vyučovanie – odborné vzdelávanie a Praktická príprava (Graf 3).

GRAF 3 Počet hodín priameho pozorovania vyučovacieho procesu v predmetoch jednotlivých vzdelávacích oblastí

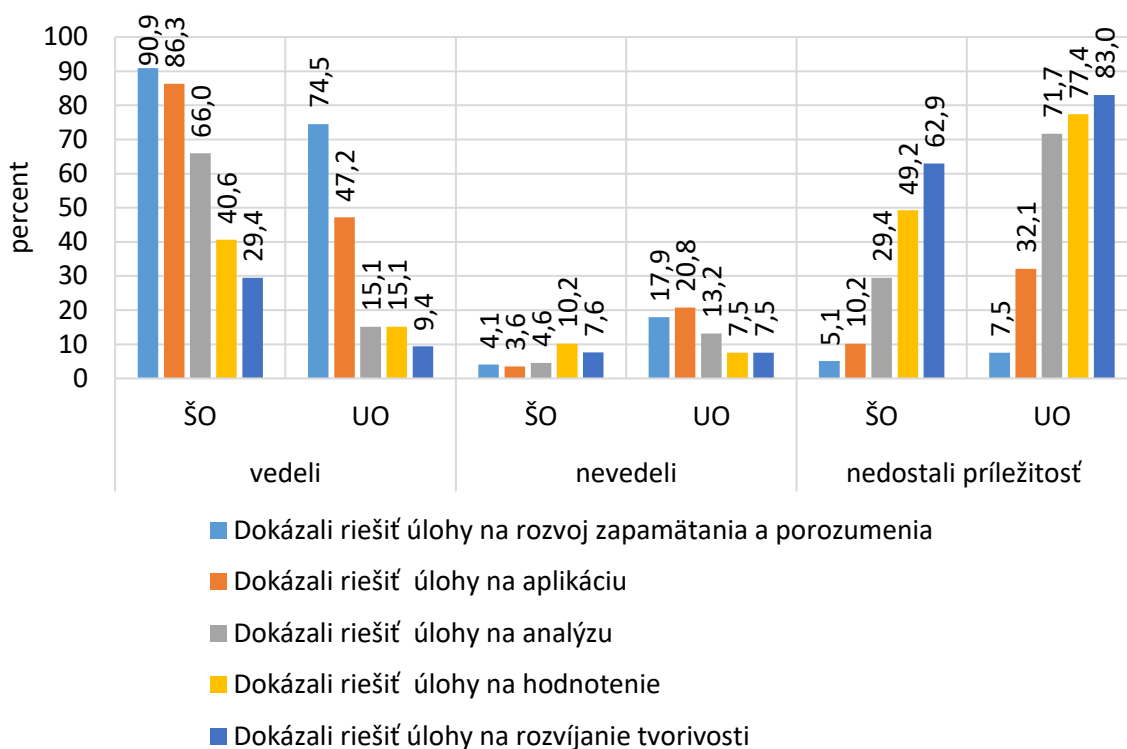
JAZYK A KOMUNIKÁCIA

Učenie sa žiakov

Pri hodnotení učenia sa žiakov v predmetoch oblasti Jazyk a komunikácia boli zistené rozdiely medzi preukázanou úrovňou žiakov ŠO a UO. Komunikačné kompetencie žiakov boli v ŠO hodnotené na priemernej úrovni a v UO na nevyhovujúcej úrovni. Slovná zásoba jednotlivcov bola viac rozvinutá v ŠO, žiaci sa **vyjadrovali** plynule a v logických súvislostiach s využitím spisovnej podoby jazyka, ich slovná zásoba bola rozvinutá s využitím odbornej terminológie. V UO boli výpovede žiakov kvôli nedostatočne osvojenej a slabo rozvinutej slovnej zásobe a základných gramatických pravidiel strohé, nerozvinuté, väčšinou jednoslovné. Na väčšine hodín žiaci pracovali s textom. Žiaci ŠO textom porozumeli, na väčšine vyučovacích hodín úspešne vyhľadávali informácie a kľúčové slová, avšak na polovici hodín nedostali príležitosť uvažovať o texte a vyslovovať hypotézy. Rovnako aj žiaci UO zväčša textu porozumeli, vyhľadávali kľúčové slová, avšak dostali málo príležitostí text analyzovať a hodnotiť.

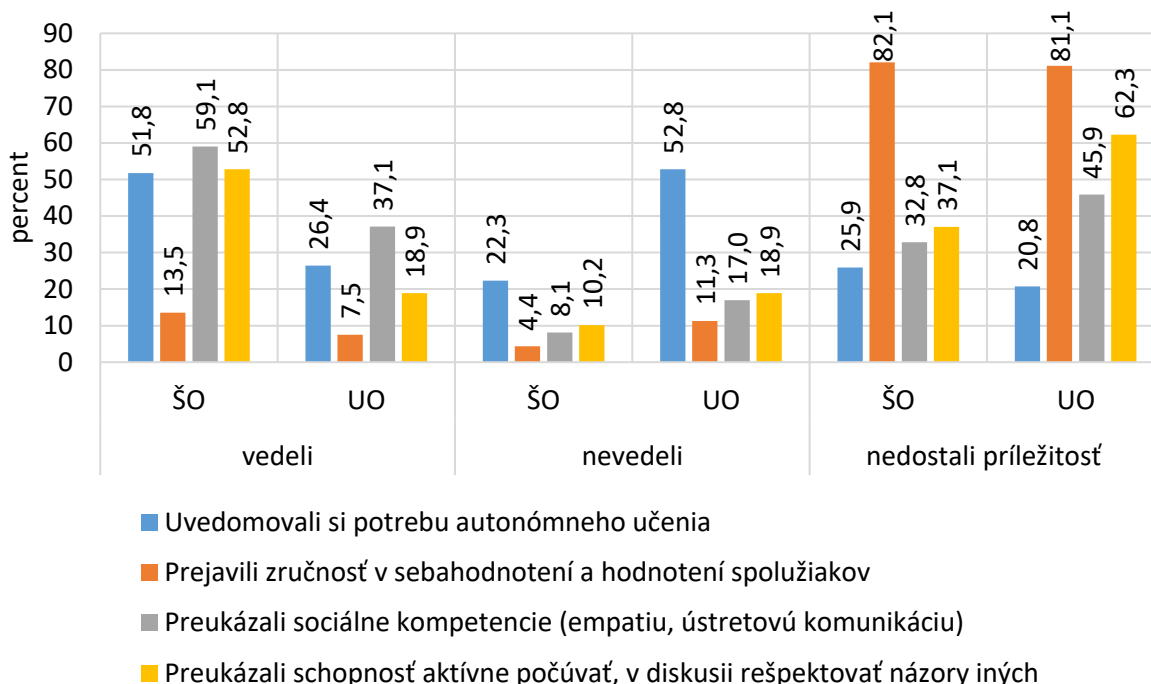
Nedostatočne boli vyučujúcimi podporované **poznávacie schopnosti** žiakov, v UO na nevyhovujúcej úrovni. Učitelia ich rozvíjali predovšetkým zadávaním úloh na rozvoj zapamätania a porozumenia a úloh na aplikáciu, pri ktorých žiaci ŠO (90,9 %) aj UO (74,3 %) vedeli použiť získané i osвоенé vedomosti, porovnávali vzťahy medzi informáciami, identifikovali príčiny vzťahov, vzájomnú interakciu a hierarchiu. Ak žiaci ŠO dostali príležitosť, dve tretiny vedela riešiť úlohy zamerané na analýzu. Vykonávali rozbor informácií, identifikovali príčinné vzťahy a zdôvodňovali ich. Úlohy na rozvíjanie tvorivosti boli zadávané výnimočne, najmä v UO (83 %), ale jednotlivci prejavili schopnosť ich riešiť (Graf 4).

GRAF 4 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov SOŠ vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

Príležitosť byť aktívny v procese učenia sa dostali žiaci na všetkých hodinách, ale mnohí z nich prejavili pasivitu a neochotu spolupracovať s učiteľmi. Najmä v UO niektorí žiaci reagovali na podnety učiteľov sporadicky a nedokázali prichádzať s novými nápadmi pri riešení úloh. Možnosť uvedomiť si svoje chyby a ich príčiny dostali žiaci ŠO aj UO len ojedinele. Žiaci taktiež neboli vedení k hodnoteniu svojho učebného výkonu, k posudzovaniu výsledkov činnosti triedy a k akceptácii rady alebo kritiky od rovesníkov a učiteľov. V oblasti **rozvíjania občianskych kompetencií** nemali žiaci vytvorený dostatočný priestor na vyjadrenie svojho názoru. Ak žiaci ŠO príležitosť dostali, z väčšej časti ho vedeli odôvodniť a rešpektovať názor iných. Pri **rozvíjaní sociálnych kompetencií** žiaci dodržiavali dohodnuté pravidlá správania, svoje správanie regulovali s ohľadom na požiadavky učiteľov a voči spolužiakom i učiteľom sa správali empaticky. Práca v tíme bola obmedzená, väčšiu možnosť pracovať v tíme mali žiaci ŠO. Výsledky svojej práce vo väčšine prípadov neprezentovali a k ich objektívnemu posúdeniu a zdôvodneniu došlo v UO iba na jednej hodine (Graf 5).

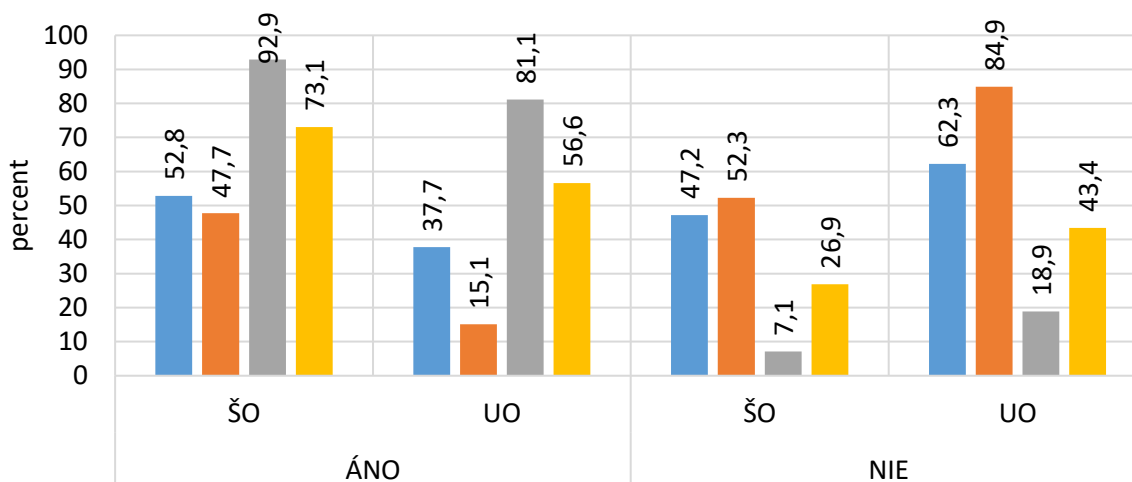
GRAF 5 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

Vyučovanie učiteľa

Zohľadňovanie vzdelávacích potrieb žiakov využitím individuálnych metód a foriem práce, diferenciacia úloh s rozdielnou náročnosťou boli uplatnené učiteľmi len na polovici vyučovacích hodín v ŠO a tretine UO. Učitelia zväčša nepodporovali efektívne stratégie vyučovania na rozvoj kritického myslenia a tvorivosti. V úlohách sa zamerali na aplikáciu získaných vedomostí. Na väčšine hodín v ŠO aj UO dostali žiaci príležitosť zmysluplne získavať a spracovávať informácie prostredníctvom informačno-komunikačných technológií. Vyučujúci využívali súvislé texty z učebníc, pojmové mapy, z pracovných zošitov alebo cielene pripravených a kopírovaných textov. Na hodinách učitelia uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy, spoluprácu, toleranciu a vytvárali tak na vyučovaní atmosféru istoty a bezpečia s akceptovaním dohodnutých pravidiel (Graf 6).

GRAF 6 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia

- Učiteľia vytvárali podmienky pre inkluzívne vzdelávanie každého žiaka
- Učiteľia používali metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka
- Učiteľia podporovali wellbeing žiakov, vytvárali prostredie, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne, boli rešpektovaní
- Učiteľia uplatňovali formatívne hodnotenie (kombinácia chvály a kritiky)

Výrazné pozitíva výchovno-vzdelávacieho procesu - Jazyk a komunikácia:

- pozitívna atmosféra istoty a psychického bezpečia na vyučovacích hodinách (ŠO, UO);

Zlepšenie si vyžaduje

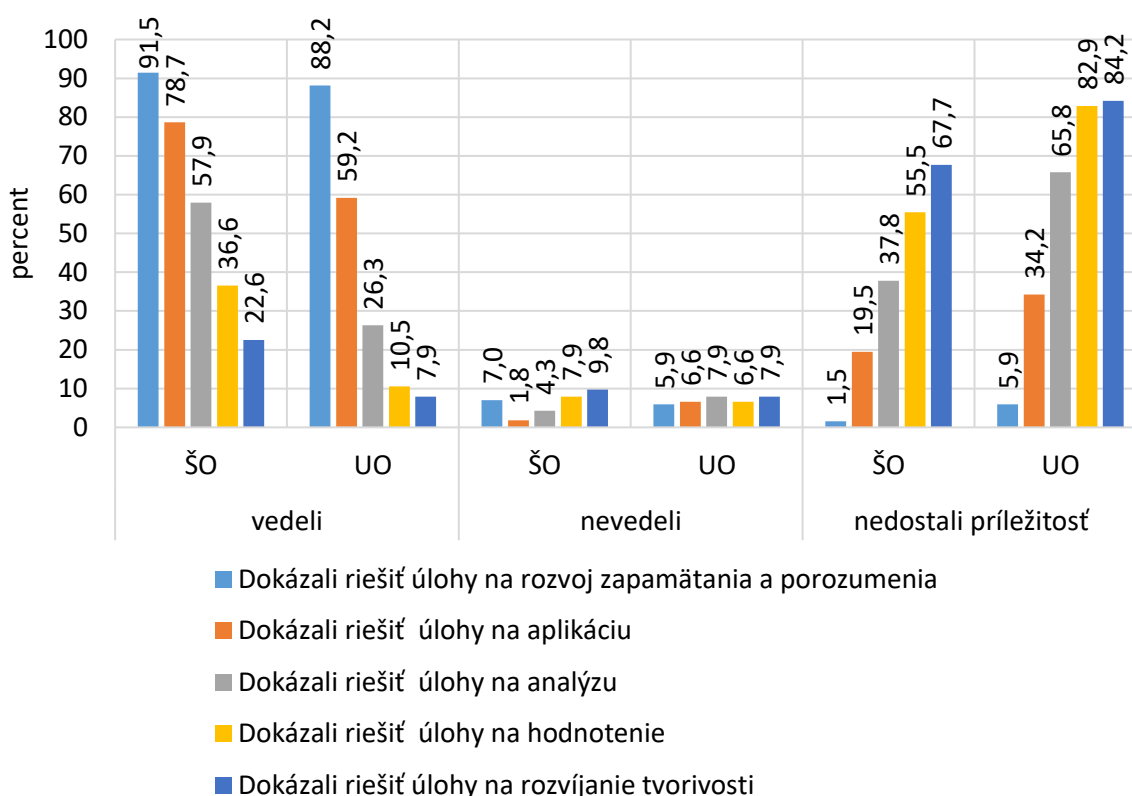
- uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania, rozvíjaním kritického myslenia a tvorivosti (ŠO, UO);
- vytváranie príležitostí na sebahodnotenie a hodnotenie výkonov spolužiakov v procese učenia sa (ŠO, UO);
- zohľadňovanie individuálnych osobitostí žiakov vo vyučovaní (ŠO, UO);
- vytváranie priestoru pre kooperatívnu prácu žiakov (ŠO, UO);

TEORETICKÉ VYUČOVANIE – ODBORNÉ VZDELÁVANIE

Učenie sa žiaka

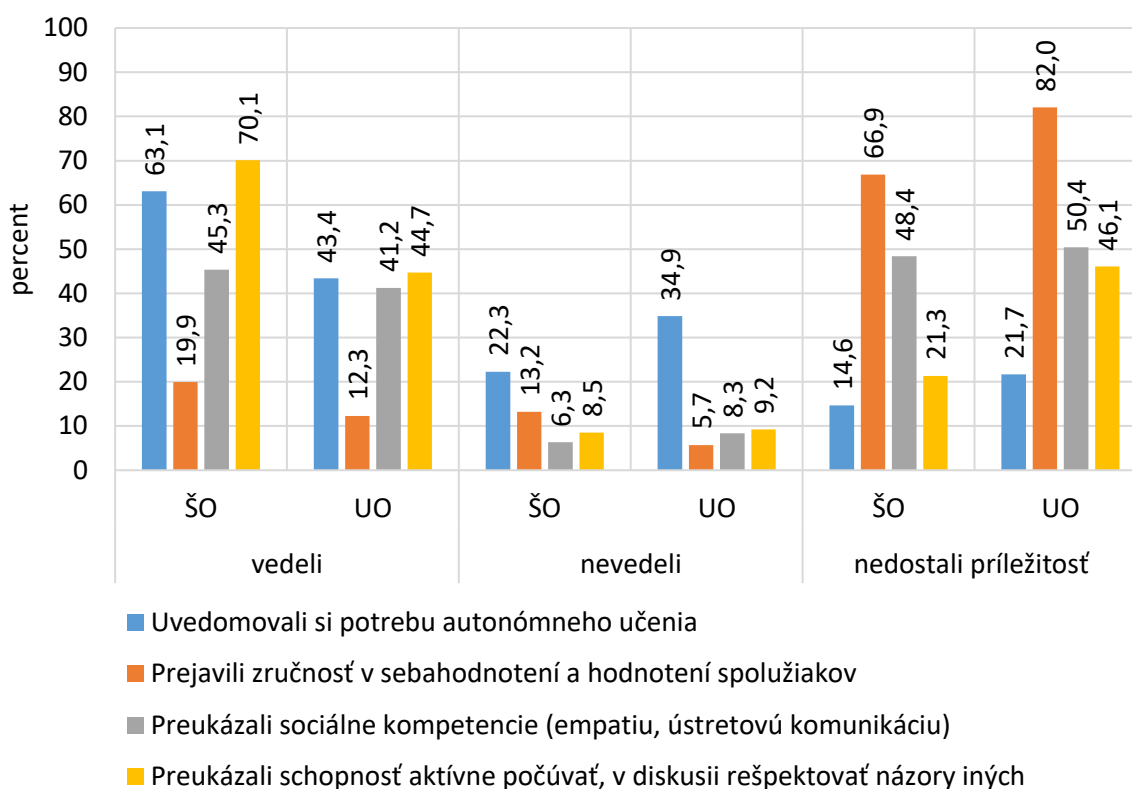
Žiaci disponovali **komunikačnými spôsobilosťami** na priemernej úrovni. Ich slovný prejav bol zväčša plynulý, spisovne správny s vhodným použitím odbornej terminológie, ojedinele žiaci UO používali nárečie a slangové výrazy. Žiaci vyšších ročníkov (prevažne zameraní na služby zákazníkom) sa vedeli pohotovejšie vyjadrovať a boli schopní spontánnejšie diskutovať. Príležitosť získať a spracovávať informácie s využitím počítačových aplikácií či didaktických programov mali žiaci ŠO aj UO len ojedinele. **Poznávacie kompetencie žiakov** učitelia rozvíjali najmä prostredníctvom úloh zameraných na zapamätanie (91,5 % v ŠO a 88,2 %) a porozumenie (78,7 % v ŠO a 59,2 %). Úlohy smerovali prevažne k reprodukcii učiva, ktoré si mali žiaci osvojiť. Analytické úlohy dokázalo riešiť takmer dve tretiny žiakov ŠO (57,9 %) a tretina žiakov UO (26,3 %). Úlohy na hodnotenie a rozvíjanie kreativity boli najmä v UO zadávané sporadicky (84,2 %) (Graf 7).

Graf 7 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov v predmetoch odborného teoretického vzdelávania

Takmer všetci žiaci sa zapájali do procesu učenia sa, ale málo prichádzali s vlastnými nápadmi a postupmi pri riešení zadaných úloh. Rozpoznať vlastné chyby dokázali spravidla len jednotlivci. Väčšinou žiaci s chybou nepracovali, nedokázali si ju uvedomiť, identifikovať jej príčinu ani ju následne korigovať. Ak spravili chybu až po upozornení učiteľom si ju dokázali uvedomiť. Rozvíjanie **kompetencií k celoživotnému učeniu** sa negatívne ovplyvnilo nedostatočné rozvíjanie schopnosti hodnotenia a sebahodnotenia. Pri diskusii, ktorá rozvíjala **občianske kompetencie**, žiaci zväčša aktívne počúvali a navzájom tolerovali svoje názory. Na mnohých hodinách žiaci nedostali príležitosť argumentačne podporiť svoje názory či postoje. Pri rozvíjaní **sociálnych kompetencií** žiaci preberali osobnú zodpovednosť za svoje konanie, preukázali empatiu, ústretovosť, ale len na štvrtine hodín v ŠO aj v UO pracovali v skupinách (Graf 8).

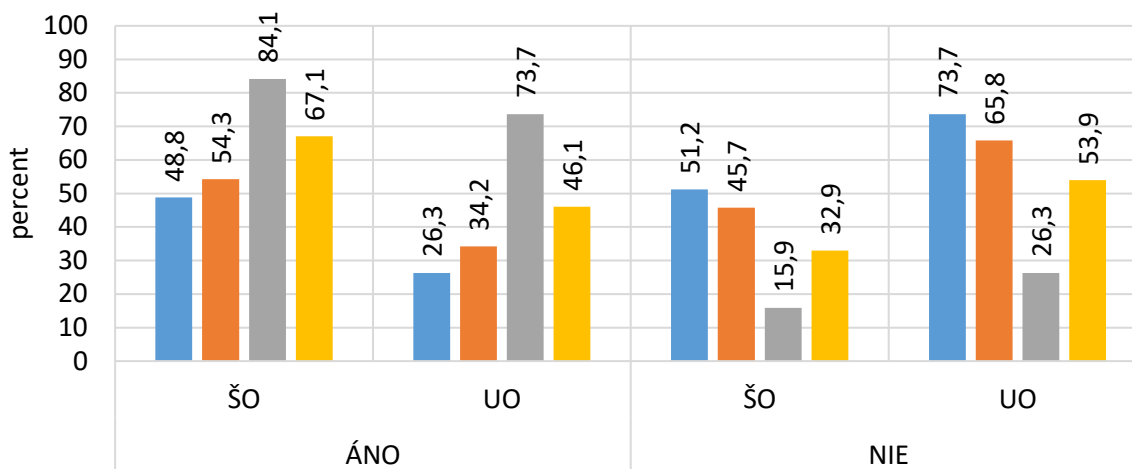
Graf 8 Preukázanie kompetencií k celoživotnému učeniu sa a sociálnych zručností a schopností žiakov v predmetoch odborného teoretického vzdelávania

Vyučovanie učiteľom

Učitelia v malej miere personalizovali vyučovací proces aj napriek tomu, že v jednotlivých triedach boli rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov. Iba na tretine vyučovacích hodín teoretického vyučovania žiakov UO učitelia stimulovali učenie sa žiakov. Uprednostnili najmä tradičné výučbové metódy, prevažoval výklad, menej často využívali brainstorming, diskusiu a riadený rozhovor. Učitelia sa zameriavali na aplikáciu získaných teoretických poznatkov v praxi. Na väčšine hodín vhodne využívali **materiálno-technické prostriedky** počas expozície a fixácie učiva. Na hodinách učitelia uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy, spoluprácu, toleranciu, pozitívnu sociálnu klímu výučby; vytvárali prostredie, v ktorom **sa žiaci cítili bezpečne a mohli byť aktívni**. Na väčšine hodín uplatňovali formatívne hodnotenie, zriedka klasifikáciu, svoje hodnotenie zdôvodnili (Graf 9).

Graf 9 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka v predmetoch odborného teoretického vzdelávania

- Učiteľia vytvárali podmienky pre inkluzívne vzdelávanie každého žiaka
- Učiteľia používali metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka
- Učiteľia podporovali wellbeing žiakov, vytvárali prostredie, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne, boli rešpektovaní
- Učiteľia uplatňovali formatívne hodnotenie (kombinácia chvály a kritiky)

Výrazné pozitíva výchovno-vzdelávacieho procesu – teoretické vyučovanie (odborné vzdelávanie):

- podpora príležitostí na aplikovanie teoretických vedomostí v praxi (ŠO, UO);
- vytváranie atmosféry istoty a psychického bezpečia na vyučovacích hodinách (ŠO, UO);
- dodržiavanie dohodnutých pravidiel správania a pracovnej disciplíny (UO).

Zlepšenie si vyžaduje

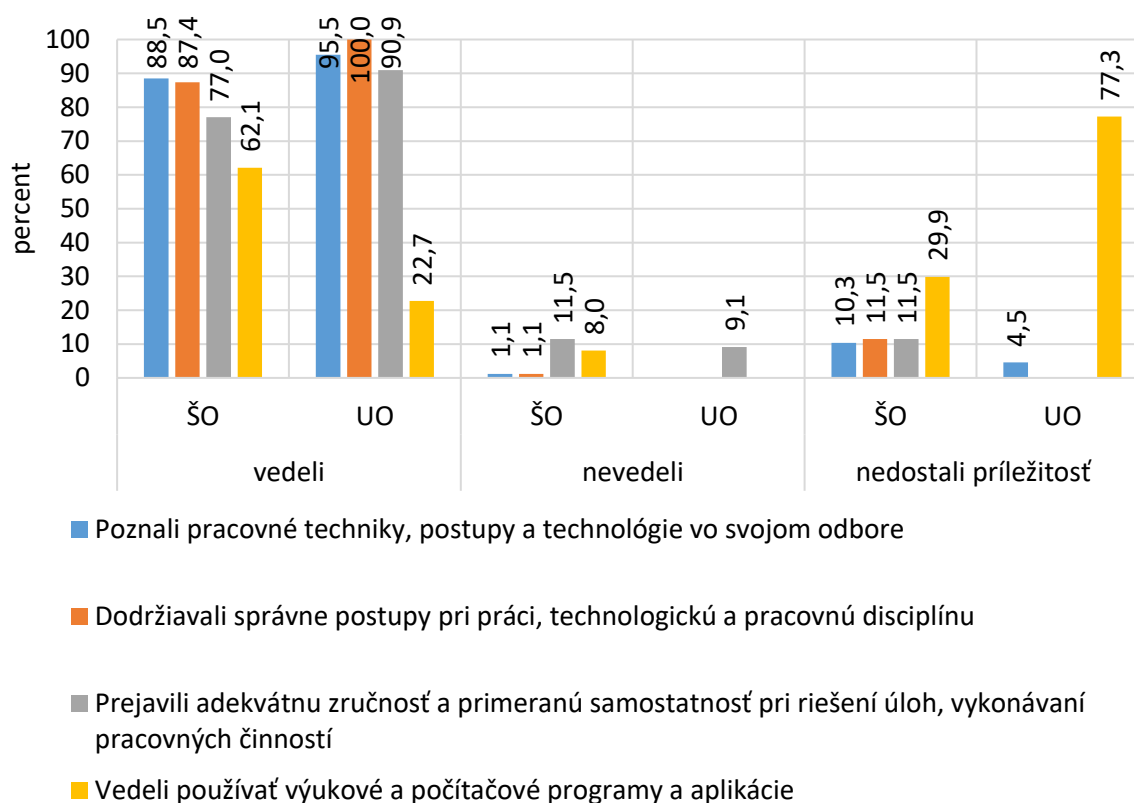
- rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiakov v procese učenia sa (ŠO, UO);
- vytváranie príležitostí pre prácu žiakov vo dvojiciach, v skupine (ŠO, UO);
- zohľadňovanie individuálnych osobitostí žiakov vo vyučovaní (ŠO, UO);
- zaraďovanie stratégie práce s chybou (ŠO).

PRAKTICKÁ PRÍPRAVA

Učenie sa žiaka

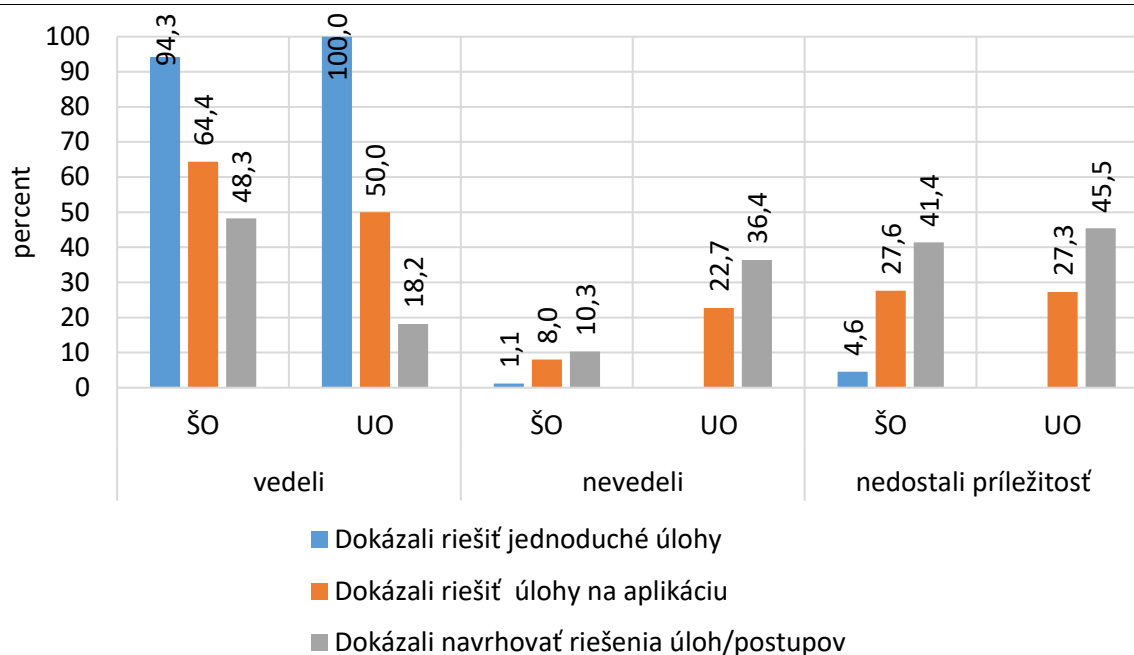
V predmetoch praktickej prípravy žiaci ŠO i UO poznali pracovné techniky a ovládali **správne pracovné postupy pri práci a praktických činnostiach** na priemernej úrovni. Pri vykonávaní praktických činností zväčša prejavili adekvátnu **manuálnu zručnosť a primeranú samostatnosť**, zadania prevažne spracovali a vyhotovili v dohodnutom čase a v primeranej kvalite. Pri jednotlivých činnostiach si vyberali vhodné pracovné náradia a náčinia a primerane s nimi vedeli manipulovať. Žiaci UO mali ojedinele príležitosť získavať informácie prostredníctvom internetu, či pracovať s výukovým programom. Prepojiť teóriu s praxou a aplikovať osvojené poznatky žiaci zväčša zvládli, v UO prevažne s pomocou učiteľa/MOV. Žiaci ŠO počas praktickej prípravy pracovali dominantne v odborných učebniach, laboratóriách a žiaci UO v dielňach (Graf 10).

Graf 10 Preukázanie pracovných návykov a zručností žiaka v predmetoch praktickej prípravy

Rozvíjanie **tvorivého myslenia** žiakov bolo v oboch skupinách odborov **na nízkej úrovni**. Žiaci riešili hlavne úlohy na zapamätanie a porozumenie, pri ktorých vedeli prevažne správne reprodukovat' osvojené poznatky. V aplikačných zadaniach dokázali lepšie uplatniť skúsenosti s použitím zložitejších techník a technológií žiaci v ŠO. Žiaci technických ŠO, výnimočne aj v UO, na sledovaných hodinách v menšej miere (48,3 % v ŠO a 18,2 % v UO) dostali príležitosť rozvíjať tvorivé myslenie a navrhovať samostatne technologické riešenia alebo pracovné postupy. Často nedokázali pracovať samostatne, činnosti vykonávali bez znakov originality a spoliehali sa na usmernenie vyučujúceho. Pri riešení zložitejších úloh sa najmä vo vyšších ročníkoch (ŠO) prejavovali nedostatky v ich vedomostiach a zručnostiach a žiaci potrebovali pomoc učiteľa/MOV (Graf 11).

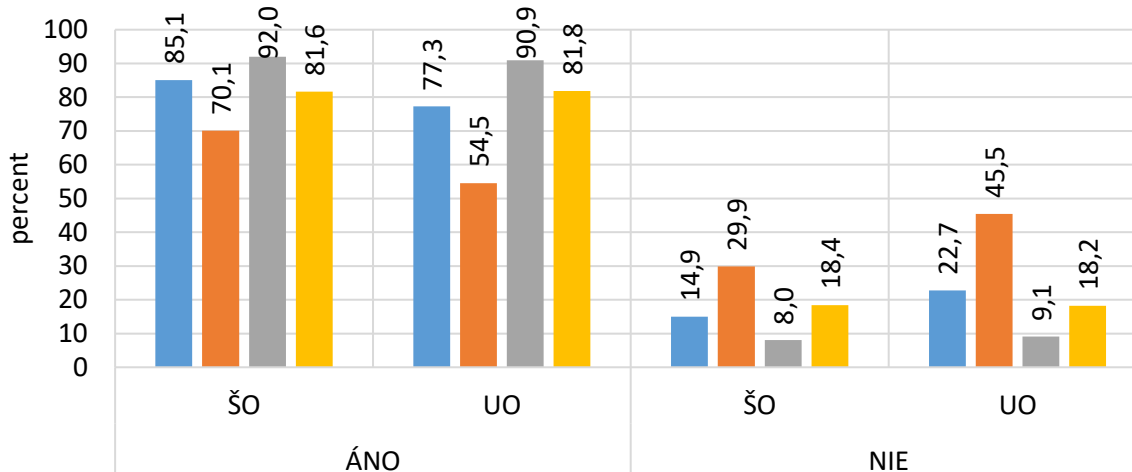
Graf 11 Preukázanie tvorivého myslenia žiaka v predmetoch praktickej prípravy

Vyučovanie učiteľom

Učitelia/MOV na väčšine sledovaných hodín praktickej prípravy poskytovali žiakom **podporné stimuly pre efektívne učenie sa každého žiaka**, spravidla diferencovali úlohy s ohľadom na ich individuálne schopnosti a uplatňovali kompenzačné metódy v závislosti od vyučovaného predmetu ŠO a UO. Metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka uplatňovali v menšej miere na sledovaných hodinách v UO. Ak preberané učivo nadväzovalo na tematické celky (učivo) preberané počas dištančného vzdelávania, učitelia/MOV zadávali žiakom úlohy na opakovanie, ktoré umožnili diagnostikovať mieru osvojenia vedomostí a praktických zručností žiakov a lepšie utvrdiť preberané učivo. Učitelia/MOV vhodne využívali **materiálno-technické prostriedky** (suroviny, meradlá, náradie, stroje, IKT, softvér, učebné zdroje, schémy), zabezpečili žiakom pre vykonávanie praktickej prípravy prostredie, ktoré malo podstatné znaky reálneho prostredia ich budúceho povolania. Vyučujúci svojim empatickým prístupom vytvárali **pozitívnu pracovnú atmosféru**, v ktorej sa žiaci cítili bezpečne a uplatňovali výchovno-vzdelávacie intervencie podporujúce pozitívne vzťahy a vzájomnú toleranciu. Na väčšine hodín uplatňovali **formatívne hodnotenie**, optimálne kombinovali chválu aj kritiku, hodnotenie zdôvodnili (Graf 12).

Graf 12 Poskytovanie podporných stimulov pre efektívne stratégie učenia sa každého žiaka v predmetoch praktickej prípravy

- Vyučujúci zohľadňovali vzdelávacie potreby každého žiaka
- Vyučujúci používali metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiaka
- Vyučujúci podporovali wellbeing žiakov, vytváral prostredie, v ktorom sa cítili jednotlivci prirodzene, spokojne, boli rešpektovaní
- Vyučujúci uplatňovali formatívne hodnotenie (kombinácia chvály a kritiky)

Pri hodnotení učenia sa žiakov boli zistené rozdiely medzi preukázanou úrovňou žiakov ŠO a UO.

Žiaci ŠO na sledovaných hodinách preukázali vyššiu úroveň komunikačných a poznávacích kompetencií vo vzdelávacích oblastiach Jazyk a komunikácia a teoretické odborné vzdelávanie.

Žiaci UO na sledovaných hodinách vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia dosiahli nevyhovujúcu úroveň. Súčasne preukázali vyššiu úroveň kompetencií v oblasti rozvíjania pracovných návykov a zručností v predmetoch praktickej prípravy, dodržiavali správne postupy pri práci, technologickú a pracovnú disciplínu, pri preukazovaní pracovných návykov mali malú príležitosť využívať výukové a počítačové programy.

PRAKTICKÉ VZDELÁVANIE

Výrazné pozitíva výchovno-vzdelávacieho procesu:

- rozvíjanie správnych pracovných návykov a postupov pri práci (ŠO, UO);
- dodržiavanie správnych pracovných a technologických postupov a stanovených bezpečnostných a hygienických noriem v rámci pracovných činností (UO);
- vytváranie atmosféry istoty a psychického bezpečia na vyučovacích hodinách (ŠO, UO).

Zlepšenie si vyžaduje

- rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov (ŠO, UO);
- vytváranie priestoru pre rozvíjanie tvorivého myslenia žiakov (ŠO, UO);
- zaraďovanie úloh, v rámci ktorých by mali žiaci príležitosť prepájať teoretické poznatky s praktickou činnosťou (ŠO).

2.6 Efektívnosť nastaveného systému podporných opatrení

Viac ako dve tretiny sledovaných škôl identifikovali nedostatky v teoretických vedomostiach ako i praktických zručnostiach žiakov v rámci triedy a nastavili **rôzne opatrenia na podporu učenia sa žiakov**, zamerané na vyrovnanie rozdielu vo vedomostiach a zručnostiach žiakov spôsobeného dištančnou výučbou. Avšak len 5 SOŠ malo vypracovaný ucelený a premyslený systém opatrení na podporu učenia sa žiakov. K revidovaniu školských vzdelávacích programov pristúpili len tri SOŠ.

Zaraďovanie **inovatívnych foriem** vyučovania uviedla v dotazníkovom prieskume takmer polovica učiteľov/MOV. Zo žiakov to potvrdilo len 20,8 % a absenciu implementácie inovatívnych metód a foriem vyučovania potvrdila priamym pozorovaním aj školská inšpekcia. Využívanie výukových aplikácií deklarovala takmer polovica učiteľov/MOV, ale potvrdila to iba pätina žiakov. Školskí inšpektori asi na 80 % hodín zaznamenali použitie vhodných materiálnych prostriedkov vo vzťahu k stanoveným cieľom, avšak výpočtovú techniku využívali prevažne vyučujúci, nie žiaci. Výrazný rozdiel v odpovediach učiteľov a žiakov bol v uplatňovaní individuálneho prístupu a diferenciacie úloh a zadaní podľa špecifických potrieb žiaka, ktoré deklarovali v dotazníkoch takmer všetci učitelia, ale minimum žiakov to aj potvrdilo. Z priamych pozorovaní na vyučovacích hodinách vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia a teoretického odborného vzdelávania vyplynulo, že na troch štvrtinách hodín UO a viac ako na polovici pozorovaných hodín ŠO individuálny prístup a diferenciacia úloh nebola použitá. Na sledovaných hodinách vo všetkých SOŠ neboli v dostatočnej miere rozvíjané poznávacie kompetencie zadávaním úloh na vyššie myšlienkové procesy (hodnotenie a kreativita). Pri riešení úloh na analýzu žiaci potrebovali často pomoc učiteľa/MOV. Napriek tomu, že takmer všetci učitelia/MOV v dotazníku uviedli, že vytvárajú priestor na rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov a hodnotenie spolužiakov, rozvíjanie sebahodnotiacich zručností potvrdilo v dotazníku len 41,4 % žiakov a hodnotenie práce spolužiakov len 31,1 % žiakov. Názor takmer všetkých učiteľov, že začleňujú aktivity skupinovej práce s prvkami kooperácie viac ako polovica žiakov nepotvrdila, na hospitovaných hodinách bola uplatnená na tretine z nich. Jednotnosť vo výrokoch učiteľov a žiakov bola v zhodnutí rovesníckeho učenia, ktoré malo pozitívny vplyv na podporu učenia sa žiakov. Efektívnosť opatrení zameraných na podporu učenia podporilo na polovici škôl aj zaradenie blokového vyučovania odborných predmetov či organizovanie tematických dní, workshopov, exkurzií a besied. Tvrdenie takmer 80 % učiteľov/MOV, že v edukácii uplatňujú formatívne hodnotenie korešpondovalo so zisteniami školských inšpektorov.

Podpora wellbeingu žiakov sa prejavila na hodinách teoretického vzdelávania a praktickej prípravy vytváraním bezpečného a motivujúceho vzdelávacieho prostredia takmer vo všetkých SOŠ, na 8 SOŠ aj realizáciou triednych aktivít zameraných na obnovenie a upevnenie vzťahov v rovesníckych skupinách a v 1 škole realizovaním programov primárnej prevencie rizikového správania žiakov.

Opatrenia v oblasti podpory žiakov **v čase mimo vyučovania** väčšina škôl nerealizovala. Len minimum žiakov (10,04 %) potvrdilo stretávanie sa so školským špeciálnym pedagógom, čo mohlo byť spôsobené tým, že na kontrolovaných školách pracovali iba 4, z toho 2 na čiastočný úväzok. Výrazný rozdiel bol v tvrdeniach učiteľov a žiakov týkajúcich sa individuálnej podpory a doučovania. Podľa vyjadrení 77,4 % pedagógov poskytovalo žiakom doučovanie, čo ale potvrdilo len minimum žiakov (6,8 %). Len 2 školy organizovali pre svojich žiakov Letnú školu s cieľom umožniť im zdokonalenie ich praktických zručností a návykov, ktoré počas dištančného vzdelávania neboli dostatočne rozvíjané. Takmer všetky SOŠ poskytovali zákonným zástupcom žiakov online konzultácie. Väčšina žiakov uviedla, že rodičia sa o ich známky zaujímajú (91,9 %). Podľa výsledkov dotazníka sa počas dištančného vzdelávania posilnila spolupráca medzi učiteľmi. Spoluprácu s komunitnými centrami, najmä pri distribúcii pracovných listov žiakom so SZP a MRK, potvrdili však len 2 školy.

Skvalitnenie práce a vzdelávania pedagogických zamestnancov realizovali dve tretiny SOŠ najmä zabezpečením interného vzdelávania pedagógov v oblasti využívania digitálnych nástrojov pre dištančné a hybridné vzdelávanie so zameraním na zvyšovanie IKT kompetencií. Len pätina pedagogických zamestnancov potvrdilo odbornú terapeutickú pomoc pri riešení vlastných problémov.

Súbor podporných mechanizmov, ktoré školy uplatnili pri vzdelávaní žiakov ohrozených školským neúspechom v dôsledku neplnohodnotného dištančného vzdelávania boli na väčšine škôl nekomplexné, málo účinné a ich dosah na odstránenie možného deficitu v teoretických vedomostiach a praktických zručnostiach žiakov nebol postačujúci.

Výrazne pozitívne zistenia

- vytváranie pozitívnej atmosféry istoty a bezpečia, v ktorej sa žiaci cítia rešpektovaní a spokojní;
- použitie vhodných materiálnych prostriedkov vo vzťahu k stanoveným cieľom.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- diagnostikovanie teoretických vedomostí a praktických zručností žiakov po skončení DV zamerané na identifikovanie rozdielov vo vedomostiach a zručnostiach v rámci triedy;
- nastavenie systému účinných opatrení vzhľadom na zistenia z diagnostiky žiakov a využívanie možností úpravy učebných osnov a učebného plánu v zmysle ŠVP;
- poskytovanie letnej školy, doučovania, alebo konzultácií na vyrovnanie rozdielov vo vzdelávaní pre žiakov menej úspešných vo vzdelávaní;
- uplatňovanie špecifických pedagogických intervencií a diferencovanie úloh a zadaní podľa špecifických potrieb a možností žiaka;
- uplatňovanie efektívnych stratégií vyučovania, ktoré stimulujú aktívne učenie sa žiakov, podporujú ich metakogníciu, rozvíjajú vyššie myšlienkové procesy a hodnotiace zručnosti;
- zaraďovanie kooperatívnych foriem práce žiakov do vyučovacieho procesu a ponechať tak žiakom priestor na diskusiu a zdieľanie skúseností;
- spolupráca s poradenskými zariadeniami v regióne v oblasti vzdelávania ohrozených skupín žiakov, podpora interného a externého vzdelávania pedagogických zamestnancov.

2.7 Iné zistenia

- V 1 subjekte¹² na vyučovanie niektorých povinných predmetov boli vytvorené spoločné skupiny žiakov z rôznych ročníkov.
- Ďalšia SOŠ¹³ neakceptovala poznámky v RUP pre ŠO *operátor drevárskej a nábytkárskej výroby* v stanovení počtu hodín matematiky v technických študijných odboroch v rozsahu minimálne 1,5 hodiny týždenne v každom ročníku.

3 ZÁVERY

V školskom roku 2020/2021 ŠŠI hodnotila v 20 stredných odborných školách intervenčné opatrenia zamerané na oblasti poskytovania cielenej podpory žiakom, ktorí počas dištančného vzdelávania v domácom prostredí mali menej vyhovujúce podmienky pre vzdelávanie.

Počet neprospiievajúcich žiakov po dištančnom vzdelávaní v šk. r. 2020/2021 oproti šk. r. 2018/2019 klesol. Z celkového počtu žiakov ŠO, ktorí sa nezúčastňovali dištančného vzdelávania neproslo 76,5 % a v UO 39,5 %, ale ani v jednom vzdelávacom programe sa nepotvrdilo, že by výlučne neúčast na DV negatívne ovplyvnila prospech týchto žiakov a stali sa menej úspešnými vo vzdelávaní.

¹² Stredná odborná škola, Sládkovičova 2723/120, Snina

¹³ Stredná odborná škola obchodu a služieb, Pelhřimovská 1186/10, Dolný Kubín

Diagnostiku vedomostí a zručností po návrate k prezenčnej výučbe žiakov realizovalo 16 SOŠ. V dvoch tretinách škôl bola miera osvojenia vedomostí a zručností žiakov nižšia a zistené nedostatky mohli mať negatívny vplyv na kontinuitu vzdelávania žiakov. Potvrdili to i zistenia z dotazníkov zadáných pedagógom, v ktorých pedagógovia najčastejšie identifikovali nedostatky v teoretických vedomostiach (78,2 %) a praktických zručnostiach žiakov (65,7 %).

Revíziu ŠkVP nevykonalo 85 % SOŠ. Ak školy upravili ŠkVP zmeny sa týkali učebných plánov, presunov vybraných častí tematických celkov do vyšších ročníkov a posilnenia disponibilných hodín vyučovania predmetov disponibilnými hodinami, v ktorých si žiaci v plnom rozsahu neosvojili vedomosti a zručnosti, ktoré mali získať. Úpravy v organizácii výchovno-vzdelávacieho procesu nerealizovalo 85 % škôl.

Viac ako dve tretiny škôl deklarovalo, že sa zamerali na **podporu učenia sa žiakov na vyučovacích hodinách**. Výsledky pozorovania vyučovacieho procesu však v menšej miere potvrdili uplatňovanie pedagogických intervencií podľa špecifických potrieb žiakov a personalizáciu vzdelávania každého žiaka. Výrazným negatívom, ktoré vyplynulo z priameho pozorovania bolo, že učitelia/MOV len ojedinele používali metódy a formy práce smerujúce k aktívnemu činnostnému učeniu sa žiakov, čím sa často žiaci stávali pasívnymi prijímateľmi informácií. Navyše nedostatočne zaraďovali úlohy na rozvíjanie tvorivosti a kritického myslenia do vyučovacieho procesu v ŠO ako i v UO a žiaci občas reprodukovali učivo bez toho, aby mu rozumeli. Učitelia nevytvárali dostatočný priestor na hodnotenie vlastných výkonov žiakov a výkonov spolužiakov. Učitelia/MOV na väčšine sledovaných hodín len zriedka zaraďovali kooperatívne formy práce i napriek tomu, že v priebehu dištančného vzdelávania bolo obmedzené rozvíjanie sociálnych a komunikačných kompetencií žiakov. Len 35 % škôl posilnilo nástroje hodnotenia, ktoré mali formatívny charakter. Pri podpore vzdelávania žiakov z MRK/SZP len 2 školy spolupracovali s komunitnými centrami. Niektoré školy realizovali odborný výcvik, laboratórne cvičenia a merania formou 5+1 v priestoroch školských dielní, laboratóriách a odborných učebniach. Pokiaľ to dovoľovala pandemická situácia, odborný výcvik realizovali žiaci vo firmách.

Opatrenia v oblasti **podpory žiakov v čase mimo** vyučovania väčšina škôl nerealizovala. V školách zväčša absentoval školský špeciálny pedagóg. Individuálnu podporu a doučovanie poskytovalo iba 30 % škôl, avšak potvrdilo to len minimum žiakov. Letnú školu na vyrovnanie rozdielov v praktických zručnostiach zabezpečili 2 školy. Pozitívnym zistením bolo, že sa všetky školy orientovali na vytváranie pozitívnej sociálnej klímy pre všetkých žiakov. Taktiež poskytovali materiálno – technickú podporu žiakom, ktorí mali menej vyhovujúce podmienky na dištančné vzdelávanie v domácom prostredí. Učitelia počas dištančného vzdelávania vypracovali množstvo učebných materiálov a pomôcok, ktorými sa snažili o skvalitnenie vyučovacieho procesu.

Na základe rozhovorov s riaditeľmi škôl, z vyhodnotenia dotazníka zadaného pedagogickým zamestnancom a priameho pozorovania edukačného procesu je možné konštatovať, že **nastavený systém opatrení nebol dostatočne efektívny na eliminovanie rozdielov v teoretických vedomostiach a praktických zručnostiach žiakov ohrozených školským neúspechom**.

4 ODPORÚČANIA A PODNETY

4.1 Odporúčania na úrovni škôl

- vypracovať a uplatňovať ucelený systém podporných opatrení zameraných na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov v dôsledku neplnohodnotného dištančného vzdelávania s cieľom reagovať na vznik mimoriadnej situácie;
- analyzovať výsledky kontrolnej činnosti zameranej na monitoring stavu a úrovne eliminácie nedostatkov v teoretických poznatkoch žiakov a v oblasti rozvíjania ich praktických zručností, prijímať adekvátne opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a dôsledne kontrolovať ich plnenie;

- uplatňovať systematické sebahodnotenie škôl, monitorovať a hodnotiť kvalitu výchovy a vzdelávania;
- organizovať pravidelné aktivity zamerané na podporu wellbeingu pedagogických zamestnancov;
- podporovať a cielene sledovať rozvíjanie kľúčových kompetencií; kritického a hodnotiaceho myslenia žiakov, argumentačných schopností a zručností pri vyjadrovaní názorov a postojov a sebahodnotenia a hodnotenia výkonov žiakov;
- vytvárať podmienky pre inkluzívne vzdelávanie a činnosť odborného inkluzívneho tímu

4.2 Odporúčania pre zriaďovateľov

- zabezpečiť vo všetkých školách primerané materiálno-technické podmienky a IKT na realizáciu dištančného vzdelávania, prípadne hybridného vzdelávania;
- podporiť školy, aby vytvárali inkluzívne tímy zamerané na zmiernenie dopadov dlhodobého dištančného vzdelávania žiakov.

4.3 Odporúčania na úrovni systému

- ponúkať pedagogickým a odborným zamestnancom vzdelávanie zamerané na wellbeing žiakov, rozvíjanie a získavanie nových kompetencií v oblasti práce s ohrozenými skupinami žiakov, uplatňovanie inovatívnych metód vyučovania, metód rozvíjajúcich kritické myslenie a kreativitu žiakov a na prácu so žiakmi ohrozenými školským neúspechom;
- podporovať v stredných odborných školách vznik inkluzívnych tímov s dostatočným počtom odborných zamestnancov;
- vypracovať konkrétne odporúčania ako postupovať pri organizácii vyučovania a pri úpravách ŠkVP (modifikácia UO) v čase dištančného vyučovania;
- poskytnúť školám včasnú metodickú a odbornú pomoc v usmerneniach zameraných na realizáciu dištančného vzdelávania s ohľadom na učebné odbory a na realizáciu praktickej prípravy.

5 ZOZNAMY

5.1 Grafy

GRAF 1 Spôsoby vykonávania diagnostiky	6
GRAF 2 Diagnostika vedomostí a zručností žiakov po ukončení dištančného vzdelávania	7
GRAF 3 Počet hodín priameho pozorovania vyučovacieho procesu v predmetoch jednotlivých vzdelávacích oblastí.....	10
GRAF 4 Preukázanie poznávacích kompetencií žiakov SOŠ vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia	11

5.2 Tabuľky

TABUĽKA 1 Základné údaje o kontrovaných školách	4
TABUĽKA 2 Údaje o žiakoch stredných odborných škôl v aktuálnom školskom roku	4
TABUĽKA 3 Počty pedagogických a odborných zamestnancov	5
TABUĽKA 4 Počty respondentov	5
TABUĽKA 6 Údaje o neprospievajúcich žiakoch.....	7
TABUĽKA 7 Opatrenia zamerané na poskytovanie podpory ohrozeným skupinám žiakov.....	9